บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมแต่ละสังคมมีแนวโน้มในการหล่อหลอมเด็กให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของตน หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าความเป็นเด็กในแต่ละสังคมเกิดจากการอบรมและสั่งสอนของผู้ใหญ่ในสังคมนั้นๆ วรรณกรรมที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับเด็กเป็นงานเขียนอีกประเภทหนึ่งนอกเหนือจากตำราหรือแบบเรียนสำหรับเด็กที่นำเสนอภาพของเด็กซึ่งเป็นไปตามทัศนคติของผู้ใหญ่ในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมเด็กของแต่ละชาติมักนำเสนอภาพของเด็ก[1]ให้สอดคล้องกับกรอบความคิดของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กในสังคมของตนทำให้วรรณกรรมเด็กของแต่ละสังคมเล่าเรื่องเกี่ยวกับเด็กแตกต่างกันไป สังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส เห็นได้จากการที่คนไทยส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เด็กให้รู้จักที่ต่ำที่สูง ในกรณีของร่างกายเป็นการแบ่งแยกระหว่างศีรษะกับเท้า ในกรณีของความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นการแบ่งแยกระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย ผู้ใหญ่คือผู้ที่สูงกว่าหรือเหนือกว่า ผู้น้อยคือเด็กหรือผู้เยาว์ที่ต้องเคารพเชื่อฟังและเกรงใจผู้ใหญ่ เด็กไทยไม่ได้มีสิทธิมีเสียงเฉกเช่นผู้ใหญ่ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมเยอรมันแตกต่างจากสังคมไทย ในสังคมเยอรมันผู้ใหญ่พยายามเน้นเรื่องความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก ให้เด็กมีอิสระในการคิดหรือตัดสินใจ ทำให้เด็กเยอรมันมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมไทยกับสังคมเยอรมันจึงแตกต่างกัน

เรื่องเล่าเกี่ยวกับเด็กหรือ "วรรณกรรมเด็ก" ในภาษาอังกฤษนั้นใช้คำว่า children's literature ส่วนคำนี้ในภาษาเยอรมันใช้คำว่า Kinderliteratur เป็นวรรณกรรมที่มีทุกชาติทุกภาษาและเกิดขึ้นมานานแล้วก่อนที่จะเกิดแท่นพิมพ์และการพิมพ์หนังสือ วรรณกรรมเด็กในยุคแรกเริ่มถ่ายทอดด้วยวิธีการเล่าสู่กันฟังหรือที่เราเรียกกันภายหลังว่าวรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย นิทานและตำนาน แนวคิดของวรรณกรรมเด็กในยุคนั้นมักเน้นการสอนศีลธรรมให้แก่เด็ก[2] ต่อมาเกิดการพิมพ์หนังสือส่งผลให้เกิดวรรณกรรมลายลักษณ์ ในช่วงแรกๆแทบไม่มีหนังสืออ่านเล่นที่พิมพ์เพื่อเด็กโดยเฉพาะ หากจะมีอยู่บ้างมักเป็นหนังสือที่ดีพิมพ์เพื่อใช้เป็นแบบเรียนสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวฐานะดี เพื่อสั่งสอนและอบรม

---

[1] Peter Hunt, *Criticism, Theory, and Children's Literature* (Oxford: Basil Blackwell,1993), p. 48.

[2] Carsten Gansel, *Moderne Kinder- und Jugendliteratur. Ein Praxishandbuch für den Unterricht* (Berlin: Comelsen Scriptor,1999), p. 8.

เด็กในด้านต่าง ๆ[3] เช่น ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มารยาทและหน้าที่ของเด็ก เป็นต้น ในช่วงเวลานั้นเด็กและเยาวชนที่รักการอ่านมักอ่านหนังสือของผู้ใหญ่[4]

การสร้างสรรค์หนังสือสำหรับเด็กของเยอรมันเริ่มขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่18 วรรณกรรมประเภทนี้ได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีการตีพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกมามากมาย มีทั้งที่เป็นบันเทิงคดีและสารคดี ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เนื้อหามีหลากหลาย ทั้งแนวสัจนิยมและแนวแฟนตาซี ประกอบกับเทคนิคใหม่ๆด้านการพิมพ์ ทำให้หนังสือที่ตีพิมพ์ออกมามีรูปเล่มที่สวยงามสะดุดตา เนื้อหาของวรรณกรรมเด็กมักมีที่มาจาก 3 ทาง คือ กลุ่มแรกนักเขียนสร้างสรรค์เนื้อหาขึ้นเองสำหรับเด็กโดยเฉพาะ กลุ่มที่สองนักเขียนปรับเปลี่ยนภาษาและเนื้อหาของวรรณกรรมที่ผู้ใหญ่อ่านให้ง่ายเพื่อเด็กได้อ่านเข้าใจง่าย กลุ่มที่สามนักเขียนนำวรรณคดีพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ตำนาน นิทาน เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น มาเรียบเรียงใหม่ให้เด็กอ่าน[5]

วรรณกรรมเด็กของเยอรมันที่ตีพิมพ์ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่18ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่20เป็นงานเขียนเพื่อปลูกฝังศีลธรรมและคุณธรรมให้แก่เด็ก นักเขียนสร้างสรรค์ตัวละคร"ขาว-ดำ" ตัวละครฝ่ายดี คือ ตัวละครที่มีพฤติกรรมสอดคล้องกับหลักศีลธรรมและตัวละครฝ่ายไม่ดีหรือฝ่ายร้าย คือ ตัวละครที่มีพฤติกรรมผิดหลักศีลธรรม . วรรณกรรมเด็กในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีบทบาทเพื่อสอนศีลธรรมให้แก่เด็ก[6] บางครั้งวรรณกรรมเด็กยังใช้เพื่อวัตถุประสงค์การสอนแต่ไม่ใช่การสอนศีลธรรม เช่น ในสมัยที่รัฐบาลนาซีปกครองเยอรมัน รัฐบาลนาซีใช้วรรณกรรมเด็กเป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอนเพื่อเป้าหมายทางการเมืองด้วยการสอนให้เด็กรักชาติหรือมีความคิดชาตินิยม และภาคภูมิใจในการเป็นทหารในอนาคต

การปฏิวัตินักศึกษาของเยอรมันในค.ศ.1968เป็นจุดหักเหสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคมของเยอรมัน[7] เหตุการณ์ที่นำไปสู่การต่อต้านของนักศึกษามาจากความไม่พอใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นภายในเยอรมันกับภายนอกเยอรมัน ได้แก่ สงครามเย็นระหว่างกลุ่มประเทศเสรีนิยมกับกลุ่มประเทศสังคมนิยม

---

[3] Otto Brunken, "Mittelalter und Frühe Neuzeit," in *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur*,Hrsg., Reiner Wild (Stuttgart: Metzler,1990), p. 11.

[4] Klaus Doderer, Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur 2,1977: 164.

[5] Ibid.,p. 163.

[6] Reiner Wild, "Aufklärung," in *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur*,Hrsg.,Reiner Wild, *p. 60.*

[7] Manfred Görtemaker, *Geschichte der Bundesrepublik Deutschland: Von der Gründung bis zur Gegenwart*, p. 622.

Hans-Heino Ewers, "Themen-, Formen- und Funktionswandel der westdeutschen Kinderliteratur seit Erde 60er, Anfang der 70er Jahre," Zeitschrift für Germanistik *V* (1995): 257.

ประเทศมหาอำนาจตะวันตกหรือทุนนิยมโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจครอบงำประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศโลกที่สาม ความไม่พอใจรัฐบาลและนโยบายทางการทหาร และความไม่พอใจต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม

เหตุการณ์ต่าง ๆดังกล่าวนำไปสู่การปฏิวัติของนักศึกษาซึ่งมีเป้าหมายในการต่อต้านและเรียกร้องให้มีการปฏิรูปโครงสร้างหรือระบบของสถาบันต่าง ๆ* ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และยังมีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมที่มีมาตั้งแต่ก่อนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง อาจกล่าวได้ว่ายุคนั้นเป็นยุคของแนวคิดในการต่อสู้เพื่อเสรีภาพหรือการปฏิเสธอำนาจ (antiautoritär) ของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคมหลายด้าน ดังเช่น วัฒนธรรมการเมืองในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลเข้มแข็งขึ้น เกิดกลุ่มพลังประชาชน (Bürgerinitiativ) ที่รวมตัวกันเพื่อต่อต้านการสร้างอาวุธนิวเคลียร์และส่งเสริมการลดกองกำลังทหารหรือต่อต้านการเป็นทหาร เกิดขบวนการสิทธิสตรี เกิดการปฏิรูปการศึกษา เกิดการปฏิรูปทางวัฒนธรรม เช่น การดำเนินชีวิต การใช้ภาษา เกิดแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางเพศ เกิดการแสวงหาการดำเนินชีวิตแบบทางเลือก (alternative Lebensformen) ความเปลี่ยนแปลงข้างต้นนำไปสู่การปฏิเสธเป้าหมายของการดูแลและอบรมเด็กที่ให้เคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ แต่หันมาส่งเสริมปรัชญาการศึกษาแนวใหม่ คือ แนวคิดเรื่องการดูแลและอบรมเด็กในลักษณะที่ให้เติบโตตามธรรมชาติ เป็นอิสระ มีเสรีภาพหรือที่เรียกกันว่าการอบรมเด็กโดยไม่ถูกกดดันจากอำนาจของผู้ใหญ่และสังคม (antiautoritäre Erziehung) เพื่อให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง[8] มีความมั่นใจในตัวเองและรู้จักวิพากษ์วิจารณ์หรือกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง[9]

แนวคิดเรื่องการอบรมเด็กในลักษณะที่ให้เสรีภาพทางความคิดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์งานประเภทที่สื่อแต่โลกสวยงามว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ไม่ถูกต้องและคิดว่า

---

* สำหรับเหตุการณ์ปฏิวัตินักศึกษาและผลที่นำไปสู่การปฏิรูปทางความคิดและวัฒนธรรมของคนเยอรมันเป็นประเด็นที่ได้กล่าวอย่างละเอียดในหัวข้อ 2.1.2

[8] Carsten Gansel, *Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxishandbuch für den Unterricht*, (Berlin: Cornelsen, 1999) p. 56.

Carsten Gansel, "Authentizität-Wirklichkeitserkundung-Wahrheitsfindung: Zu aktuellen Entwicklungslinien in der Literatur für Kinder und junge Erwachsene," Fundevogel *129* (1998): 7.

Carsten Gansel, "Neue Probleme tauchen auf und erfordern neue Mittel- Kinder- und Jugendliteratur als Gegenstand von Literaturwissenschaft und –didaktik," in *Zwischen Märchen und modernen Welten: Kinder- und Jugendliteratur im Literaturunterricht*, Hrsg. Carsten Gansel und Sabine Keiner, p. 38.

Carsten Gansel, "Zwischen Einstiegsliteratur und literarischer Autonomie?: Kinder- und Jugendliteratur und ihre Chancen im Literaturunterricht," Der Deutsch Unterricht *3* (1997): 82.

Hans- Heino Ewers, "Themen-, Formen- und Funktionswandel der westdeutschen Kinderliteratur seit Ende der 60er, Anfang der 70er Jahre," Zeitschrift für Germanistik *V* (1995): 264.

[9] Isa Schikorsky, *Kinder- und Jugendliteratur* (Köln: DuMont, 2003), p. 152.

เด็กควรได้อ่านงานที่สะท้อนปัญหา ทั้งปัญหาครอบครัว เช่น การหย่าร้าง ความขัดแย้งระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เป็นต้น และปัญหาสังคม เช่น ความยากจน อคติต่อเชื้อชาติ เป็นต้น เพราะเด็กมีชีวิตอยู่ในโลกใบเดียวกันกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นโลกที่มีทั้งการกดขี่และความอยุติธรรม ในอนาคตเด็กจะต้องเผชิญและรับผิดชอบปัญหาเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่[10] เด็กควรได้เรียนรู้ปัญหามากกว่าถูกปิดกั้นจากปัญหา

การสร้างสรรค์วรรณกรรมเด็กในเยอรมนีตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา โดยเฉพาะวรรณกรรมเด็กแนวสัจนิยมได้เปลี่ยนจากการนำเสนอชีวิตเด็กที่บริสุทธิ์สดใสมาเป็นการนำเสนอชีวิตเด็กที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้จะเรียกว่าวรรณกรรมเด็กแนวสะท้อนปัญหา (problemorientierte Kinderliteratur) วรรณกรรมเด็กแนวนี้มีการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว ในแง่มุมของความเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบ* และความสัมพันธ์ในครอบครัว** รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว*** ตลอดจนปัญหาในครอบครัว ดังเช่น ปัญหาของแม่ที่เลี้ยงลูกคนเดียว การหย่าร้าง ความพิการ ความเจ็บป่วยและความตายของสมาชิกในครอบครัว การว่างงานของผู้ปกครอง ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศในครอบครัว

นอกจากการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวแล้ว วรรณกรรมเด็กของเยอรมันยังมีเรื่องราวของเด็กในโรงเรียน โดยนำเสนอในแง่มุมของความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับครู

---

[10] Hannelore Daubert, "Familie als Thema der Kinder- und Jugendliteratur," in *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur*, Band 2, 3. Auf., Hrsg. Günter Lang, (Baltmannsweiler: Schneider, 2002), p. 685.

* รูปแบบของครอบครัวสมัยก่อนมักพบรูปแบบครอบครัวขยายขนาดใหญ่หรือครอบเดี่ยวที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกๆ ส่วนครอบครัวในยุคสมัยใหม่มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวที่มีแต่พ่อแม่และลูก 1 คนมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ บางครอบครัวมีแต่พ่อหรือมีแต่แม่ ส่วนใหญ่พบเฉพาะครอบครัวที่มีแต่แม่ นอกจากนี้บางครอบครัวเป็นครอบครัวแบบpatchwork คือครอบครัวที่เกิดจากการแต่งงานใหม่ของพ่อแม่หลังจากหย่าร้างทำให้สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยพ่อเลี้ยง-แม่เลี้ยง-พี่น้องซึ่งเป็นลูกของพ่อเลี้ยง-แม่เลี้ยง ครอบครัวนอกรูปแบบการสมรสมีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีครอบครัวของผู้ที่รักร่วมเพศ

** ความสัมพันธ์ในครอบครัว เดิมปรากฏในรูปแบบของลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่(patriarchalisch-autoritäre Familienverhältnisse) ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาเรื่องช่องว่างระหว่างวัย ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ1980 เป็นต้นมามักปรากฏรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว (Verhandlungsfamilien หรือ Partnerschaftliche Beziehung) ลูกจะได้รับการกระตุ้นให้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเด็กได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองต่อไป (Carsten Gansel, *Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxishandbuch für den Unterricht*, p. 56.)

*** สืบเนื่องจากรูปแบบและความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลให้บทบาทของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงด้วย บทบาทของเพศชายและเพศหญิง หรือ บทบาทของพ่อแม่-ลูกไม่ได้มีลักษณะตายตัวตามขนบเดิมอีกต่อไป วรรณกรรมเด็กช่วงทศวรรษ1980 เป็นต้นมามีแนวโน้มในการนำเสนอตัวละครพ่อที่สวมบทบาทแบบแม่ หรือตัวละครแม่ที่สวมบทบาทแบบพ่อ ตัวละครลูกที่สวมบทบาทของพ่อแม่ หรือตัวละครพ่อแม่ที่สวมบทบาทแบบลูก

การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมชั้นเรียน การถูกเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือเด็กที่โตกว่ากลั่นแกล้ง ความรักครั้งแรกในห้องเรียนหรือในโรงเรียน มิตรภาพระหว่างเด็กกับเยอรมันกับเด็กต่างชาติ

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่พบในวรรณกรรมเด็ก ได้แก่ การรณรงค์ให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติที่ถูกทำลาย อันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม หรืออันตรายจากการผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานนิวเคลียร์* เป็นต้น

สำหรับปัญหาสังคมและเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นประเด็นที่ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมเด็กกลุ่มนี้ด้วย ได้แก่ ปัญหาของเด็กกำพร้า การติดยาเสพติดและแอลกอฮอลล์ ปัญหาของคนต่างชาติหรือผู้อพยพลี้ภัยและกรรมกรในเยอรมัน การเกลียดคนต่างชาติของคนเยอรมันและการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเลวร้ายของสงครามและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ รวมทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับการรวมชาติเยอรมันและชีวิตความเป็นอยู่ของคนเยอรมันหลังการรวมชาติ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตที่ยากลำบากของคนในประเทศที่ห่างไกลและแนวคิดเชิงปรัชญาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอในนวนิยายเด็กสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน

การที่เด็กต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องใหม่ซึ่งทำให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมเด็กแนวใหม่ที่มีเนื้อหาประเภทเดียวกับวรรณกรรมผู้ใหญ่ คือ วรรณกรรมเด็กประเภทที่เน้นการตีแผ่ปัญหาทำให้เด็กได้เรียนรู้โลกจริงๆ มิใช่ถูกเก็บไว้อย่างบริสุทธิ์ผุดผ่อง ขณะเดียวกันเด็กต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาและเรียนรู้การช่วยเหลือตัวเอง

นอกจากการนำเสนอปัญหาต่าง ๆข้างต้นซึ่งจัดว่าเป็นประเด็นต้องห้ามในวรรณกรรมเด็กตามขนบแล้ว นวนิยายเด็กสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับการนำเสนอความรู้สึกคิดคำนึงหรือโลกภายในจิตใจของเด็ก[11] เป็นสิ่งที่ผู้เขียนวรรณกรรมเด็กตามขนบในสมัยก่อนไม่

---

* เหตุการณ์โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ที่เมืองเชินเนอบิล ประเทศรัสเซียระเบิดซึ่งก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากมาย เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้นักเขียนตระหนักถึงภยันตรายจากพลังงานนิวเคลียร์จึงได้นำมาใช้เป็นประเด็นหนึ่งในวรรณกรรมเด็กด้วยเช่นกัน

[11] Hans-Heino Ewers, "Kinderliterarische Erzählformen im Modernisierungsprozeß: Überlegungen zum Formenwandel westdeutscher epischer Kinderliteratur," in *Moderne Formen des Erzählens in der Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart unter literarischen und didaktischen Aspekten*, Hrsg. Günter Lange und Wilhelm Steffens, p. 18.

Hans-Heino Ewers, "Themen-, Formen- und Funktionswandel der westdeutschen Kinderliteratur seit Ende der 60er, Anfang der 70er Jahre," Zeitschrift für Germanistik *V* (1995): 263.

Carsten Gansel, "Unendliche Geschichten und Pluralität der Formen: Literatur für Kinder und junge Lese rim vergangen Jahrhundert," JuLit *1* (2000): 13.

Carsten Gansel, *Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxishandbuch für den Unterricht*, p. 70.

หอสมุดกลาง ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่งเสริมเพราะคิดว่าสิ่งนี้ยากเกินไปสำหรับความเข้าใจของเด็ก โลกภายในจิตใจที่มีการนำเสนอ ดังเช่น ความรู้สึกสับสน โดดเดี่ยว ท้อถอย ว้าเหว่ หวาดกลัว โกรธเคืองและซึมเศร้า[12] (Gefühlszerrissenheit, Isolation, Zweifel, Einsamkeit, Angst, Wut und Trauer) ความรู้สึกเหล่านี้เป็นสิ่งที่ปรากฏบ่อยในนวนิยายเด็กสมัยใหม่ซึ่งมักจะไม่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอการกระทำหรือพฤติกรรมของเด็กเช่นที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กตามขนบ

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 กลุ่มประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยได้รับอิทธิพลของการสร้างสรรค์วรรณกรรมเด็กจากกลุ่มประเทศในแถบยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาประการหนึ่ง คือ วิวัฒนาการของวรรณกรรมเด็กของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาถูกเร่งรัดให้สร้างสรรค์ขึ้นภายในระยะเวลาเพียง 30-40 ปี ในขณะที่กลุ่มประเทศยุโรปใช้เวลากว่า 500 ปี สำหรับพัฒนาการวรรณกรรมเด็ก[13] ด้วยเหตุนี้หนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมเด็กของไทยจึงยังอยู่ในวงแคบ การเปรียบเทียบจึงยังไม่สามารถทำได้หลากหลายนัก ในสังคมไทยเพิ่งจะให้ความสำคัญกับหนังสืออย่างจริงจังในปีพ.ศ.2515 (ค.ศ.1972) อันเป็นปีหนังสือสากล ประเทศไทยจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรกตามประกาศเชิญชวนขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตหนังสือดีและส่งเสริมการอ่านหนังสือ[14] หนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือหมวดหนึ่งที่มีการประกวดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีพ.ศ.2522 (ค.ศ.1979) ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติกำหนดให้เป็นปีเด็กสากลและได้ประกาศเชิญชวนให้ประเทศต่างๆให้ความสนใจและจัดกิจกรรมต่างๆสำหรับเด็ก ส่งผลให้สำนักพิมพ์และผู้ผลิตหนังสือและนิตยสารสำหรับเด็กของไทยต่างพากันเพิ่มปริมาณการผลิตและในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงคุณภาพ[15]

Carsten Gansel, "Zwischen Einstiegsliteratur und literarischer Autonomie?: Kinder- und Jugendliteratur und ihre Chancen im Literaturunterricht," Der Deutsch Unterricht 3 (19997): 82

Jörg Steinz und Andrea Weinmann, "Kinder und Jugendliteratur der Bunderserpublik nach 1945," in *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur*, Band 1, Hrsg. Günter Lange, p. 127.

Isa Schikorsky, Kinder- und Jugendliteratur, p. 176.

Maria Lypp, "Der Blick ins Innere: Menschendarstellung im Kinderbuch," Grundschule 1 (1989): 24-25.

[12] Hannelore Daubert, "Familie als Thema der Kinder- und Jugendliteratur," in *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur*, Band 2, Hrsg. Günter Lange, p.696.

Hans- Heino Ewers, "Kinderliterarische Erzählformen im Modernissierungsprozeß: Überlegungen zum Formenwandel westdeutscher epischer Kinderliteratur," in *Moderne Formen des Erzählens in der Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart unter literarischen und didaktischen Aspekten*, Hrsg. Günter Lange und Wilhelm Steffens, pp.18-19.

[13] Peter Hunt, *Criticism, Theory, and Children's Literature*, p. 5.

[14] กล่อมจิตต์ พลายเวช, *หนังสือสำหรับเด็ก* (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2526), หน้า 24.

[15] เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

การผลิตหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนามีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจเช่นประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ นับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจในพ.ศ.2504 ในสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แนวนโยบายเศรษฐกิจไทยเข้าสู่เส้นทางเสรีนิยมและปฏิบัติตามระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ[16]เรื่อยมา ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดภายใต้ระบบทุนนิยมโลก[17] รัฐแบบทุนนิยมเสรีที่มองเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทำให้มุ่งพัฒนาบ้านเมืองหรือเน้นความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองหรือเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การให้ความสำคัญในเรื่องที่เป็นวัตถุนิยมเพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งที่บันดาลความสุข ความมั่งคั่งให้แก่ชนทุกชั้นในสังคมได้[18]

กระบวนการเปลี่ยนประเทศไทยสู่สังคมสมัยใหม่ทำให้คนไทยได้รับประโยชน์มากขึ้นจากบริการต่างๆที่รัฐมอบให้ เช่น การสาธารณสุขที่ทันสมัยมากขึ้น การศึกษาที่ขยายตัวและเปิดกว้างมากขึ้น การคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันนโยบายพัฒนาประเทศโดยเน้นการพัฒนาเมืองที่เป็นภาคอุตสาหกรรมมากกว่าชนบทที่เป็นภาคเกษตรกรรม[19] ก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่าง ความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบทและภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม สภาพการผลิตภาคเกษตรเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อพออยู่พอกินมาเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจซึ่งต้องใช้ต้นทุนสูงขึ้นทำให้ชาวไร่ชาวนายากจนและมีหนี้สินมากขึ้น การกระจายบริการทางการศึกษายังไม่ทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ[20] ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย

การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมหลายอย่างที่กระจุกตัวกันอยู่ในเขตกรุงเทพฯและเมืองใหญ่ๆหลายเมืองได้สร้างความเจริญทางวัตถุและการมีงานทำ[21] ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานจากต่างจังหวัดเข้าสู่เมือง ครอบครัวผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีทั้งผู้มีการศึกษาและผู้ที่ด้อยการศึกษาซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เด็กที่มีพ่อแม่เป็นผู้มีการศึกษามักะได้โอกาสทางการศึกษาหรือได้สัมผัสความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากกว่าเด็กที่เป็นลูกของ

---

[16] รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ.2475-2530,*(กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 2546), หน้า 218.

[17] เรื่องเดียวกัน, หน้า 215.

[18] ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, *มองอนาคต*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, 2543), หน้า 65.

[19] สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แนวคิด *ทิศทางและแผนการพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8* (กรุงเทพมหานคร: มปท, 2538), หน้า 21.

[20] เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

[21] เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

กรรมกร เมื่อการผลิตแบบภาคอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่สังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างครอบครัวและวิถีชีวิตของคนไทยด้วย ครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายในสังคมเกษตรกรรมที่ถือระบบครอบครัวแบบญาติพี่น้องเป็นหลักมาเป็นครอบครัวเดี่ยวในสังคมเมืองที่ต่างคนต่างอยู่แยกกันไปอย่างชัดเจนช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990

ความไม่สมดุลของการพัฒนาประเทศที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา วรรณกรรมเด็กของไทยมักสะท้อนปัญหาเรื่องการจัดการศึกษาที่ไม่ทั่วถึงทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ การขาดแคลนบุคลากรครูและอาคารเรียนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กในสังคมเมืองมีโอกาสได้สัมผัสกับการศึกษาและเทคโนโลยีที่เปิดกว้างและขยายตัวมากกว่าเด็กในสังคมชนบท เด็กในสังคมชนบทมีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาน้อยกว่าเด็กในสังคมเมือง

นอกจากนี้ภาพตัวละครเด็กเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าศึกษาเปรียบเทียบ ตัวละครเด็กที่เป็นตัวละครเอกของแต่ละเรื่องเป็นเด็กดี ยึดมั่นคุณธรรมและจริยธรรม วรรณกรรมเด็กของไทยยังให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมและเจตคติให้กับเด็ก[22]จึงมักนำเสนอเด็กในอุดมคติของผู้ใหญ่ คือ ความเป็นคนดี มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ขยัน ตั้งใจเรียน รู้จักช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ ซื่อสัตย์และอ่อนน้อมถ่อมตน เด็กถูกหล่อหลอมไปในแนวนี้โดยตลอด เห็นได้ว่าวรรณกรรมเด็กของไทยยังเป็นวรรณกรรมเด็กตามขนบโดยนักเขียนนำเสนอตัวละครเด็กที่เป็นแบบอย่างให้กับผู้อ่าน การนำเสนอตัวละครเด็กในวรรณกรรมเด็กของไทยกับของเยอรมันแตกต่างกัน ในขณะที่ตัวละครเด็กในวรรณกรรมเด็กของไทยเป็นเด็กที่ยอมรับและเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ส่วนตัวละครเด็กในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันเป็นเด็กที่มีอิสระในการคิดหรือการตัดสินใจ ภาพของเด็กที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยแตกต่างกัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมเด็กของทั้งสองสังคมที่ตีพิมพ์ช่วงทศวรรษ1980และ1990 ในแง่มุมของลักษณะของวรรณกรรมเด็กและบทบาทของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็ก

---

[22] จินตนา ไบกาซูยี, *แนวทางจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก* (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2534) หน้า 27.

1.2 บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของเยอรมัน

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของเยอรมันนั้นมีมากมาย สำหรับผู้วิจัยเลือกกล่าวเฉพาะบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของเยอรมันบางส่วนที่มีผลต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ งานวิจัยทางด้านพัฒนาการของวรรณกรรมเด็ก และงานวิจัยที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการเล่าเรื่องของวรรณกรรมเด็ก รวมถึงงานวิจัยในแง่มุมของกรอบความคิดของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก

สำหรับบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของเยอรมันในแง่มุมของพัฒนาการของวรรณกรรมเด็กนั้นผู้วิจัยขอยกตัวอย่างเฉพาะงานวิจัยสามเล่มที่โดดเด่น นั่นคือ *ประวัติวรรณกรรมเด็กและเยาวชน* (*Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur*) โดยมี ไรเนอร์ ไวลด์ (Reiner Wild) เป็นบรรณาธิการ *หนังสือประมวลความรู้ด้านวรรณกรรมเด็กและเยาวชน* (*Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur*) ซึ่งมีกึนเธอร์ ลางเงอ (Günter Lange) เป็นบรรณาธิการ และหนังสือเรื่อง*วรรณกรรมเด็กและเยาวชน* (*Kinder- und Jugendliteratur*) ของ อิซา ชิคอร์สกี้ (Isa Schikorsky) หนังสือทั้งสามเล่มเป็นการศึกษาประวัติวรรณกรรมเด็กและเยาวชนตั้งแต่ยุคกลางจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังได้ประมวลทิศทางและแนวโน้มของวรรณกรรมเด็กในแต่ละยุคไว้ด้วย

นอกจากหนังสือเชิงพัฒนาการของวรรณกรรมเด็กแล้ว ยังมีตำราทางด้านวรรณกรรมเด็กและเยาวชนด้วย ได้แก่ หนังสือเรื่องวรรณกรรมเด็กและเยาวชนสมัยใหม่ (*Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxishandbuch*) ของคาร์สเท็น ก๊านเซล (Carsten Gansel) และเรื่องวรรณกรรมเด็กและเยาวชน (*Kinder- und Jugendliteratur*) โดยมีแกร์ฮาร์ด ฮัส (Gerhard Haas) เป็นบรรณาธิการ

นอกจากนี้ยังมีคู่มือแนะนำการสอนการอ่านวรรณกรรมเด็กและเยาวชนซึ่งจัดทำโดยนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการอ่านหนังสืออ่านนอกเวลาของเด็กนักเรียน เช่น หนังสือเรื่อง*นวนิยายเด็กสมัยใหม่1*(*Moderne Kinderromane 1*) สำหรับเด็กนักเรียนระดับ 4-8 เรื่อง*นวนิยายเด็กสมัยใหม่2* (*Moderne Kinderromane 2*) สำหรับเด็กนักเรียนระดับ 4-7 หนังสือเรื่อง*นวนิยายเยาวชน1*(*Jugendromane 1*) สำหรับเด็กนักเรียนระดับ 6-11

เรื่อง*นวนิยายเยาวชน2 (Jugendromane 2)* สำหรับเด็กนักเรียนระดับ 7-11 เป็นต้น คู่มือเหล่านี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร วิธีการเล่าเรื่อง และภาษาที่ใช้ รวมถึงข้อแนะนำสำหรับครูผู้สอน

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของเยอรมันในแง่มุมของการศึกษาเนื้อเรื่องและวิธีการเล่าเรื่องนั้นมีมากมายและหลากหลาย หากพิจารณาจากชื่อของนักวิชาการที่มีงานวิจัยทางด้านวรรณกรรมเด็ก พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นผลงานที่มีนักวิชาการเหล่านี้เป็นผู้เขียนหรือเป็นบรรณาธิการ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์-ไฮโน เอเวอส์ (Hans-Heino Ewers) เป็นนักวิชาการสาขาวิชาเยอรมันศึกษาและวรรณคดีศึกษาที่มหาวิทยาลัยโยฮันน์ โวล์ฟกัง เกอเต้ (Johann Wolfgang Goethe-Universität) เมืองฟรังค์ฟวร์ต (Frankfurt) และเป็นผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการวิจัยหนังสือเด็กซึ่งเป็นศูนย์วิจัยด้านวรรณกรรมเด็กและเยาวชนที่โดดเด่นที่สุดของเยอรมนี มีผลงานทางด้านประวัติและทฤษฎีของวรรณกรรมเด็กและเยาวชนของเยอรมัน และศาสตราจารย์ ดร. แอนสท์ ไซเบิร์ต (Ernst Seibert) ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านวรรณคดีที่เขียนเป็นเยอรมันที่มหาวิทยาลัยเวียนนา เมืองเวียนนา เป็นประธานของสมาคมเพื่อการค้นคว้าและวิจัยวรรณกรรมเด็กของออสเตรีย มีผลงานทางด้านประวัติและทฤษฎีของวรรณกรรมเด็กและเยาวชนของออสเตรียและเป็นบรรณาธิการหลักของวารสาร libri liberorum ซึ่งเป็นวารสารทางด้านวรรณกรรมเด็กและเยาวชนของออสเตรีย

หากพิจารณาจากประเด็นของการวิเคราะห์ เช่น การวิเคราะห์บทบาทของเด็ก ความเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้อ่านสามารถอ่านได้จากบทความของฮันเนอโลเรอ เดาแบร์ต (Hannelore Daubert) ซึ่งวิเคราะห์วรรณกรรมเด็กและเยาวชนในแง่มุมของความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ บทความที่ชื่อ"ครอบครัวในฐานะหัวข้อในวรรณกรรมเด็กและเยาวชน" ("Familie als Thema der Kinder- und Jugendliteratur") ตีพิมพ์ในหนังสือเรื่อง*ประมวลความรู้ด้านวรรณกรรมเด็กและเยาวชน (Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur)* และบทความเรื่อง"ความเปลี่ยนแปลงต่อชีวทัศน์ด้านครอบครัวในวรรณกรรมเด็ก" ("Wandel familiärer Lebenswelten in der Kinderliteratur") ในหนังสือเรื่อง*ความเป็นเด็กที่เปลี่ยนแปลงในวรรณกรรมเด็กร่วมสมัย (Veränderte Kindheit in der aktuellen Kinderliteratur)* นอกจากนี้ยังมีบทความชื่อ " จากพ่อแม่ที่กลับเป็นเด็กและเด็กที่โตก่อนวัย: โครงสร้างครอบครัวและบทบาททางเพศในนวนิยายเกี่ยวกับเด็กนักเรียนช่วงทศวรรษ 1980 กับ 1990" ("Von jugendlichen Eltern und erwachsenen Jugendlichen: Familienstrukturen und Geschlechterrollen in Schulerromanen der 80er und 90er Jahre") อยู่ในหนังสือ*เรื่องวัฒนธรรมเยาวชนในนวนิยายวัยรุ่น: วรรณกรรมเยาวชนช่วงทศวรรษ 1980 กับ 1990 ระหว่างโมเดิร์นกับโพสต์โมเดิร์น (Jugendkultur im Adoleszenzroman: Jugendliteratur der 80er und 90er Jahre zwischen Moderne und Postmoderne)*

นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ภาพตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กและเยาวชน เช่น การวิเคราะห์ตัวละครผู้สูงอายุ เป็นต้น พบได้ในงานเรื่อง*ความชราในวรรณกรรมสำหรับผู้อ่านรุ่นเยาว์: ความเป็นจริงในชีวิตของผู้สูงอายุและภาพที่ปรากฏในหนังสือเด็กและเยาวชนร่วมสมัย* (*Das Alter in der Literatur für junge Leser: Lebenswirklichkeiten älterer Menschen und ihre Darstellung im Kinder- und Jugendbuch der Gegenwart*) ของเอลิซาเบธ พรีส-คิมเมล (Elisabeth Pries-Kümmel) เป็นต้น ในงานเล่มนี้นำเสนอว่าภาพผู้สูงอายุในวรรณกรรมเด็กส่วนใหญ่ของเยอรมันที่ตีพิมพ์ก่อนช่วงทศวรรษ1960มักไม่ได้เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และมักเป็นผู้สูงอายุที่น่าเบื่อและไร้สมรรถภาพ แต่ตัวละครผู้สูงอายุในวรรณกรรมเด็กที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ทศวรรษ1960 เป็นต้นมา มักเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และได้รับการนำเสนอในลักษณะของตัวละครที่ชาญฉลาด ใจดี กระตือรือร้นและเข้าใจจิตใจของคนรอบข้างโดยเฉพาะเด็ก

หากผู้อ่านสนใจการวิเคราะห์แง่มุมของวิธีการเล่าเรื่อง สามารถหาอ่านได้บทความของวิลเฮล์ม ชะเตฟเฟนส์ (Wilhelm Steffens) เช่น บทความเรื่อง"วิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเด็กแนวสมจริงของเคียร์สเท็น โบเย่: การนำเสนอภาพเด็กและครอบครัว" ("Formen des Erzählens in den realistischen Kinderromane Kirsten Boies-gespiegelt in der Darstellung von Kindheit und Familie") และบทความเรื่อง"ข้อสังเกตที่มีต่อนวนิยายเด็กแนวสัจนิยมสมัยใหม่" ("Beobachtungen zum modernen realistischen Kinderroman") ในหนังสือเรื่อง*วิธีการเล่าเรื่องสมัยใหม่ในวรรณกรรมเด็กและเยาวชนร่วมสมัยในขอบเขตของการสอนและวรรณศิลป์*(*Moderne Formen des Erzählens in der Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart unter literarischen und Didaktischen Aspekten*) ในบทความฉบับนี้สเตฟเฟนส์ได้กล่าวถึงเรื่อง*มงกุฎกระดาษว่า*เป็นตัวอย่างของวรรณกรรมเด็กที่ใช้วิธีการเล่าเรื่องในรูปแบบของบันทึกประจำวันที่ใช้สรรพนามบุรุษที่1เล่าจากมุมมองของเด็ก 2 คน ส่วนเรื่อง*กับเด็กอย่างเราใครเขาจะพูดด้วย*เป็นตัวอย่างของวรรณกรรมเด็กที่ให้"ฉัน"ซึ่งเป็นเด็กที่เป็นตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องตลอดเรื่อง

ถ้าผู้อ่านสนใจการวิเคราะห์วรรณกรรมเด็กโดยใช้ทฤษฎีวิจารณ์ร่วมสมัย เช่น การใช้กรอบความคิดของสตรีศึกษา สามารถหาอ่านได้จากงานของอิงเงอร์ ไวลด์ (Inge Wild) เช่น บทความเรื่อง"พ่อ-แม่-เด็ก: ความยืดหยุ่นของโครงสร้างครอบครัวในนวนิยายเยาวชนของคริสทีเนอร์ เนอสลิงเงอร์" ("Vater-Mutter-Kind: Zur Flexibilisierung von Familienstrukturen in Jugendromanen von Christine Nöstlinger") เป็นต้น และงานของซาบีเนอร์ ไคเนอร์ (Sabine Keiner) เช่น งานวิจัยเรื่องนวนิยายผู้หญิงที่แสดงถึงการปลดแอกตนเองช่วงทศวรรษ 1980 กับ 1990 (*Emanzipatorische Mädchenliteratur 1980-1990*) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์

วรรณกรรมเด็กในลักษณะของการใช้ระเบียบวิธีทางด้านวรรณคดีเปรียบเทียบและการใช้ระเบียบวิธีการแปลศึกษา เห็นได้จากงานวิจัยของเอเมอร์ โอซัลลิแวน (Emer O'Sullivan) เรื่อง*การเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็ก* (*Kinderliterarische Komparatistik*)

วิทยานิพนธ์ทางด้านวรรณกรรมเด็ก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง "*ตัวบทคือเพื่อน ปีเตอร์ แฮร์ทลิ่ง: วรรณกรรมสำหรับเด็ก การวิเคราะห์วรรณกรรมเด็กจำนวน17เรื่องในแง่ของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก*" (*'Texte sind Gefährten' Peter Härtling: Literatur für Kindern. Eine erziehungswissenschaftliche Analyse seine siebzehn Kinderbücher*) ของซาบิเนอ มาเรีย ฮอส์พ (Sabine Maria Hosp) จากการศึกษาเรื่อง*เลน่าอยู่บนหลังคา* (*Lena auf dem Dach*) เรื่อง*เฟรันเซอ* (*Fränze*) และเรื่อง*ยาคอบอยู่หลังประตูสีฟ้า* (*Jakob hinter der blauen Tür*) ในแง่มุมของรูปแบบของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรภาพ และการสื่อสารระหว่างตัวละคร ในเรื่อง*เลน่าอยู่บนหลังคา*และเรื่อง*เฟรันเซอ*สะท้อนปัญหาครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาการหย่าร้างของพ่อแม่ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กๆไม่ต้องการแต่ก็ยอมรับได้และสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ส่วนเรื่อง*ยาคอบอยู่หลังประตูสีฟ้า* สะท้อนปัญหาของเด็กที่ต้องสูญเสียพ่อ ตัวละครเด็กของทั้ง 3 เรื่องได้รับผลกระทบจากปัญหาในครอบครัวจนปิดกั้นตัวเองจากคนอื่นๆ

วิทยานิพนธ์ไม่ได้มีเฉพาะลักษณะที่เป็นการศึกษาผลงานของนักเขียนคนเดียว ยังมีการศึกษางานในลักษณะข้ามชาติ เช่น วิทยานิพนธ์ของอัญชลี โตพึ่งพงศ์ (Anchalee Topeongpong) เรื่อง*ภาพครอบครัวในวรรณกรรมเด็กร่วมสมัยของเยอรมันกับของไทย: การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงวัฒนธรรมและความเป็นไปได้ด้านการสอน สำหรับการสอนภาษาเยอรมันในฐานะที่เป็นภาษาต่างประเทศในประเทศไทย* (*Familienbilder in der deutschsprachigen und der thailändischen Kinderliteratur der Gegenwart: Kulturvergleichende Analysen und didaktische Möglichkeiten für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache in Thailand*) วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเยอรมันกับไทย และการนำเสนอภาพครอบครัวในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยในแง่มุมของวิธีการอบรมสั่งสอน ความคาดหวังที่มีต่อเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ผู้อ่านและการเผยแพร่ในกรอบของศาสตร์สาขาการสอน วิทยานิพนธ์ในลักษณะข้ามชาติยังมีอีกเล่มหนึ่ง คือ วิทยานิพนธ์เรื่อง*ปัญหาของคนนอกในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับญี่ปุ่นโดยเฉพาะการศึกษางานเขียนของเพเทอร์ แฮร์ทลิ่งกับไฮดานิ เคนจิโร่* (*Außenseiterproblematik in der deutschen und japanischen Kinderliteratur unter besonderer Berücksichtigung der Werke von Peter Härtling und Haitani Kenjirô*) ของโยโกะ

โดยามา (Yoko Koyama) ซึ่งได้นำเสนอนิยามของ"คนนอก"กับ"คนใน" และได้วิเคราะห์"ภาพคนนอก"ในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับญี่ปุ่นตั้งแต่ยุคกลางจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบ"ภาพคนนอก" แก่นเรื่องและวิธีการเล่าเรื่องในงานเขียนของนักเขียนทั้งสองคน

1.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของไทย

สืบเนื่องจากหนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมเด็กของไทยยังอยู่ในวงแคบ ทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเด็กของไทยยังมีไม่มากนัก สำหรับหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการวรรณกรรมเด็กของไทยขอกล่าวถึงหนังสือ 2 เล่มที่มักจะมีผู้อ้างอิงถึงบ่อยครั้ง ได้แก่ เรื่อง*หนังสือสำหรับเด็ก* ของกล่อมจิตต์ พลายเวช เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยประวัติและวิวัฒนาการของหนังสือสำหรับเด็ก การเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับเด็กเล็กวัยก่อนเข้าเรียน วรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่และบทร้อยกรองสำหรับเด็ก ส่วนหนังสือเรื่อง*วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น* ของรัญจวน อินทรกำแหง เป็นหนังสือที่นำเสนอความสนใจในการอ่านของเด็กเล็กและวัยรุ่น ความเป็นมาของหนังสือสำหรับเด็ก ลักษณะและประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็กและวรรณกรรมวัยรุ่น และหนังสือเรื่อง*วรรณกรรมสำหรับเด็ก* ของปราณี เชียงทอง เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยความหมายและลักษณะของวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็ก ประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมสำหรับเด็ก ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก การประเมินคุณค่าวรรณกรรมสำหรับเด็ก รางวัลวรรณกรรมสำหรับเด็ก การเขียนและจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

วิทยานิพนธ์ทางด้านวรรณกรรมเด็กขอยกตัวอย่างจากวิทยานิพนธ์ 2 เล่ม ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง*การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์แห่งชาติ*ของทิพวัลย์ ขันธมะซึ่งศึกษาหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติตั้งแต่ปีพ.ศ.2521-2544 จำนวน 78 เรื่องในด้านเนื้อหา แนวคิด อายุ สถานภาพและระดับการศึกษาของตัวละคร เรื่อง*เกวียนเล่มสุดท้าย* และเรื่อง*บ้านสีขาว* มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัว *ดอกไม้บานที่เชิงภู*มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ เรื่อง*ไหมแม บ้านสีขาว*และ*ดอกไม้บานที่เชิงภู*ปลูกฝังแนวคิดเรื่องความเมตตากรุณา ตัวอย่าง เช่น การศึกษาเรื่อง*เกวียนเล่มสุดท้าย*ปลูกฝังแนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในตนเอง ตัวละครเอกใน*บ้านสีขาว*อยู่ในวัยระหว่าง6-11ปี ตัวเอกในเรื่อง*เกวียนเล่มสุดท้าย*และ*ดอกไม้บานที่เชิงภู*อยู่ในวัยระหว่าง12-14ปี ตัวละครในเรื่อง*บ้านสีขาว เกวียนเล่มสุดท้าย ดอกไม้บานที่เชิงภู* อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ตัวละครเอกใน*เกวียนเล่มสุดท้าย*ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนตัวละครเอกในเรื่อง*บ้านสีขาว*และ*ดอกไม้บานที่เชิงภู*ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่อง*การศึกษาเปรียบเทียบการเสนอภาพเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนต่างวัฒนธรรม*ของหฤทัย รามสูต เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการเสนอภาพเยาวชนในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอายุระหว่าง14-18ปีที่ตีพิมพ์ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2539 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ของไทยจำนวน 67 เรื่องกับของต่างประเทศที่แปลเป็นภาษาไทย ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน ออสเตรเลีย สวีเดนและบราซิลจำนวน79 เรื่อง หฤทัยสรุปว่าวรรณกรรมเยาวชนของไทยสะท้อนภาพของเด็กอย่างที่ผู้ใหญ่อยากให้เป็น คือ เป็นเด็กที่อยู่ในกรอบของกฎเกณฑ์โดยมีผู้ใหญ่คอยดูแลเด็กให้อยู่ในกรอบ ทำให้เด็กไม่กล้าที่จะคิดแตกต่างออกไป ขณะเดียวกันวรรณกรรมเยาวชนของไทยสะท้อนปัญหาครอบครัว ความยากจนและสิ่งแวดล้อม

ผลงานวิจัยต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นเน้นการศึกษางานของนักเขียนคนเดียวและการศึกษาเฉพาะเรื่องในแง่มุมของเนื้อหาและวิธีการเล่าเรื่อง ขณะเดียวกันมีการศึกษาในลักษณะข้ามชาติระหว่างเยอรมันกับไทย ในแง่มุมของวิธีการเลี้ยงดูเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทย สังคมในโรงเรียน และ"รัฐ"ที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กของทั้งสองชาติ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางเพศและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในวรรณกรรมเด็กของทั้งสองสังคมด้วย

1.3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยช่วงทศวรรษ1980 และ1990 ซึ่งสะท้อนปัญหาน่าสนใจทางสังคม ในแง่มุมของปัญหาในครอบครัวและปัญหาในโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อเด็กด้วยวิธีการเล่าเรื่องหลายรูปแบบ

1.4 แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ หรือสมมติฐาน

วรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยช่วงทศวรรษ1980และ1990 ต่างสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็ก วรรณกรรมเด็กของเยอรมันกลุ่มที่เรียกว่านวนิยายเด็กสมัยใหม่สะท้อนปัญหาสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัตินักศึกษาของเยอรมันในค.ศ.1968 ที่ทำให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างของสถาบันครอบครัว ขบวนการสิทธิสตรี การแสวงหาการดำเนินชีวิตแบบทางเลือก การส่งเสริมปรัชญาการศึกษาแนวใหม่ คือแนวคิดเรื่องการเลี้ยงดูเด็กแบบเป็นอิสระ ไม่ถูกกดดันจากอำนาจของผู้ใหญ่และสังคม ส่วน

วรรณกรรมเด็กของไทยในช่วงเวลาเดียวกันนี้ นำเสนอความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเรื่องความเหลื่อมล้ำด้านชีวิตความเป็นอยู่และการศึกษาซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาเมืองและภาคอุตสาหกรรมนับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพ.ศ.2504 ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบท ภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม และการกระจายบริการทางการศึกษาที่ไม่ทั่วถึงทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ในขณะเดียวกันยังนำเสนอภาพเด็กที่สอดคล้องกับค่านิยมที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำเสนอ

1.5 ระเบียบวิธีในการวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

ระเบียบวิธีในการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ ระเบียบวิธีของวรรณคดีเปรียบเทียบที่มีขอบเขตในการศึกษาวรรณกรรมประเภทเดียวกันซึ่งตีพิมพ์ในช่วงเวลาเดียวกันในลักษณะข้ามชาติข้ามภาษา เป็นการค้นหาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของประสบการณ์ของมนุษย์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

สำหรับคำว่า"วรรณกรรมเด็ก"นั้นเป็นคำที่กำกวม ในแง่หนึ่งหมายถึงวรรณกรรมเพื่อเด็กและสำหรับเด็ก แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งนั้นหมายถึงวรรณกรรมที่เด็กอ่าน[23] การนิยามคำว่า"วรรณกรรมเด็ก"นั้นมีนักวิชาการด้านวรรณกรรมเด็กเสนอนิยามของคำว่าวรรณกรรมเด็กไว้หลายความหมาย คาร์สเท็น ก๊านเซล*ได้เสนอนิยามวรรณกรรมเด็ก[24]ไว้ดังนี้ วรรณกรรมเด็กหมายถึงหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็ก หรือหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเด็กและสำหรับเด็กโดยเฉพาะ หรือหนังสือที่เด็กอ่าน ส่วนฮันส์-ไฮโน เอเวอส์**ได้เสนอว่าวรรณกรรมเด็ก[25] นั้นหมายถึงหนังสือที่เด็กอ่านได้ หรือหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่จะอ่าน หรือหนังสือที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก แต่เด็กอ่าน หรือหนังสือที่เขียนให้กับเด็กโดยเฉพาะ เห็นได้ว่านิยามของ

---

[23] Bettina Kümmerling-Maibauer, *Kinderliteratur, Kanonbildung und literarische Wertung* (Stuttgart: J.B. Metzler, 2003), pp. 8-9.

* ศาสตราจารย์ ดร. คาร์สเท็น ก๊านเซล (Carsten Gansel) เป็นนักวิชาการทางด้านวรรณคดีศึกษาของภาควิชาเยอรมันศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยยุสตุส ลีบิก เมืองกีเซน เยอรมนี

[24] Carsten Gansel, *Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxishandbuch für den Unterricht*, p. 8.

** ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์-ไฮโน เอเวอส์ (Hans-Heino Ewers) เป็นนักวิชาการทางด้านวรรณคดีศึกษาของภาควิชาเยอรมันศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยโยฮันน์ โวล์ฟกัง ฟอน เกอเต้ เมืองฟรังค์ฟวร์ต เยอรมนี

[25] Hans Heino Ewers, *Literatur für Kinder und Jugendliche: Eine Einführung in grundlegende Aspekte des Handlungs- und Symbolsystems Kinder- und Jugendliteratur*, p. 15-24.

Hans Heino Ewers , "Was ist Kinder- und Jugendliteratur? Ein Beitrag zu ihrer Definition und zur Terminologie ihrer wissenschaftlichen Beschreibung," in Taschenbuch, Günter Lange, ed. pp. 2-10.

Hans Heino Ewers, "Kinder- und Jugendliteratur – Entwurf eines Lexikonartikels, " in Kinder- und Jugendliteraturforschung 1994/95, Hans-Heino Ewers, Ulrich Nassen, Karen Richter and Rüdiger Steinlein, eds., pp. 13-15.

วรรณกรรมเด็กมีหลายแบบ แต่มีลักษณะร่วมกันในแง่มุมที่เป็นวรรณกรรมเด็กที่มีกลุ่มผู้อ่านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย คือ "เด็ก" สำหรับผู้ใหญ่ที่มาอ่านวรรณกรรมเด็ก เช่น พ่อแม่-ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิจารณ์และนักการศึกษา พวกเขาเหล่านี้ไม่ใช่ผู้อ่านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย หากแต่เป็นผู้อ่านเพื่อทำหน้าที่คัดเลือกหรือแนะนำวรรณกรรมเด็กให้กับเด็ก[26]

เป็นที่ยอมรับกันว่าคำนิยามของวรรณกรรมเด็กไม่ได้มีเพียงหนึ่งความหมายเท่านั้น หรือไม่สามารถมีเพียงคำนิยามเพียงหนึ่งเดียวที่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นเพราะวรรณกรรมเด็กสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อ่านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย คือ "เด็ก" ความเป็นเด็กเป็นกรอบความคิดของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้กำหนด"ความเป็นเด็ก"ขึ้นมาจึงทำให้ความเป็นเด็กมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยและในแต่ละสังคมวัฒนธรรม[27] เห็นได้จากการกำหนดช่วงอายุของเด็กแตกต่างกันในแง่มุมของสาขาวิชากฎหมายหรือสาขาวิชาจิตวิทยา

ในแง่มุมของกฎหมาย ตามกฎหมายของเยอรมันมาตรา § 7 SGB VIII ได้ระบุว่าเด็กหมายถึงผู้ที่มีอายุไม่ถึง 14 ปี และเยาวชนหมายถึงผู้ที่มีอายุ14 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปี ส่วนกฎหมายไทยมาตรา 4 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ระบุว่า เด็กหมายถึงผู้ที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ ส่วนเยาวชนหมายถึงผู้ที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ แต่สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ระบุว่าเด็กคือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กล่าวถึงคำว่าเยาวชน

สังคมไทยมีธรรมเนียมของการกำหนดคำหน้านามซึ่งบังคับใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่หก สำหรับผู้ที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี (ยกเว้นการสมรส) ต้องใช้คำนำหน้านามว่า เด็กชายสำหรับเพศชาย และเด็กหญิงสำหรับเพศหญิง

ในแง่มุมของจิตวิทยานั้น หนังสือจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก*ได้จำแนกช่วงอายุของเด็กไว้แตกต่างกัน บางเล่มเสนอว่าวัยเด็กตอนต้นอายุ 2-5/6 ปีบ้าง หรืออายุ2-6 ปีบ้าง หรืออายุ 3-6 ปีบ้าง วัยเด็กก่อนวัยรุ่นหรือวัยเด็กตอนกลางอายุ 6-11 ปีบ้าง หรืออายุ 6-12 ปีบ้าง หรืออายุ

---

[26] Hans-Heino Ewers, "Das doppelsinnige Kinderbuch: Erwachsene als Leser von Kinderliteratur," in *Kinderliteratur – Literatur fuer Erwachsene?*, Hrsg. Dagmar Grenz,(München: Wilhelm Fink, 1990), pp. 15-16.

[27] Peter Hunt, *Understanding Children's Literature* (London: Routledge, 1999), p. 17.

* การจำแนกช่วงอายุของเด็กที่แตกต่างกันปรากฏในหนังสือจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เช่น Diane E. Papalia, Sally Wendkos Olds and Ruth Duskin Feldman, *A Child'sWorld: Infancy Through Adolescence*, p. 10. , John W. Santrock, *Child Development*, p. 17 และ Roberta M. Berns, *Child, Family, School, Community: Socialization and Support*, p. 294. เป็นต้น

6-12/13 ปีบ้าง ส่วนคู่มือการแนะนำการเลือกหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เช่น หนังสือเรื่อง*สาระสำคัญของวรรณกรรมเด็ก (Essentials of Children's Literature)* ของ ทอมลินสันและลินช์-บราวน์ (Tomlinson and Lynch-Brown) ทั้งสองแบ่งกลุ่มหนังสือตามช่วงอายุของเด็ก คือ เด็กเริ่มหัดอ่านอายุ 4-7 ปี เด็กตอนกลาง 7-9 ปี และเด็กก่อนวัยรุ่นอายุ 9-12 ปี

การแบ่งประเภทของหนังสือเด็กที่ประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติของไทย ในระหว่างปีพ.ศ.2521-2544 กลุ่มผู้จัดได้กำหนดหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านอายุ 3-5 ปี เด็กเล็กอายุ 6-11ปี และเด็กก่อนวัยรุ่นอายุ12-14ปี[28] ตั้งแต่ปีพ.ศ.2545เป็นต้นมาได้ปรับเปลี่ยนหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นเป็นอายุ12-18ปีแทนอายุ 12-14ปี[29]

เห็นได้ว่าการจำแนกช่วงอายุของเด็กมีความแตกต่างกัน หากคำว่า"เด็ก"ยังมีข้อถกเถียงไม่สิ้นสุดเป็นผลให้นิยามของคำว่า"วรรณกรรมเด็ก"ยังไม่มีคำตอบที่ยุติด้วยเช่นกัน ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้เขียนจึงกำหนดนิยามคำว่า"วรรณกรรมเด็ก" คือ วรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวของเด็กหรือตัวละครเด็กเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่อง ตัวละครผู้ใหญ่เป็นเพียงตัวละครประกอบเพื่อให้เห็นบทบาท ความคิดและความรู้สึกของเด็ก

จากการสำรวจและรวบรวมวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยประเภทสมจริง* (realistic fiction) ที่ตีพิมพ์ช่วงทศวรรษ 1980 กับ 1990 ซึ่งนำเสนอบทบาทของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมครอบครัว และในสังคมนอกบ้าน ไม่ว่าจะเป็นสังคมโรงเรียน หรือสังคมในกลุ่มเพื่อน รวมถึงบทบาทของรัฐที่มีผลต่อเด็ก อันเป็นผลมาจาก ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในคริสต์ศตวรรษที่20ช่วงทศวรรษ1980 และ1990 พบว่าวรรณกรรมเด็กซึ่งนำเสนอประเด็นที่ผู้เขียนต้องการศึกษาเป็นเรื่องราวของเด็กที่เป็นตัวละครเอกอายุระหว่าง8-13ปี ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้เขียนจึงจำกัดขอบเขตวรรณกรรมเด็กโดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก 2 ข้อ คือ อายุของตัวละครเอกซึ่งอยู่ระหว่าง8-13 ปี และเนื้อหาซึ่งนำเสนอบทบาทของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมครอบครัวและสังคมนอกบ้าน โดยเฉพาะสังคมในโรงเรียนและสังคมในกลุ่มเพื่อน

---

[28] กรมวิชาการ, *หนังสือคือชีวิต อ่านเป็นนิตย์ เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์* (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา ,2545), หน้า 45.

[29] เรื่องเดียวกัน, หน้า 230.

* สังคมเยอรมันและสังคมไทยช่วงทศวรรษ 1980 กับ 1990 ไม่ได้ตีพิมพ์เฉพาะวรรณกรรมเด็กประเภทสมจริงเท่านั้น ยังมีประเภทแฟนตาซีด้วย แต่ไม่ใช่กลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ผู้เขียนรวบรวมวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับของไทยเฉพาะเล่มที่มีประเด็นที่น่าสนใจต่อการศึกษาได้จำนวน 22 เรื่องสำหรับวรรณกรรมเด็กของเยอรมันและวรรณกรรมเด็กของไทยได้ 17 เรื่อง ดังนี้

วรรณกรรมเด็กของเยอรมัน

ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	ปีที่พิมพ์ครั้งแรก
Einen Vater hab ich auch	Christine Nöstlinger	1994
Davids Versprechen	Jürgen Bancherus	1982
Nun red doch endlich	Mirjam Pressler	1984
Nagle einen Pudding an die Wand	Christine Nöstlinger	1993
Mit Kindern redet ja keiner	Kirsten Boie	1990
Kopftuchklasse	Ingrid Kötter	1997
Mit Jakob wurde alles anders	Kirsten Boie	1986
Eine Krone aus Papier	Renate Welsh	1992
Sonst bist du dran	Renate Welsh	1994
Fränze	Peter Härtling	1989
Lena auf dem Dach	Peter Härtling	1993
Jakob hinter der blauen Tür	Peter Härtling	1983
Nicht Chicago.Nicht hier	Kirsten Boie	1999
Leanders Traum	Doris Meissner-Johannknecht	1994
Heini ein bis fünf	Achim Bröger	1991
Der Klassenclown	Dagmar Chidolue	1989
Zwei Väter sind besser als keiner	Nortrud Boge-Erli	1993
Anatol und die Wurschtelfrau	Christine Noestlinger	1983
Jeder Tag ein Happening	Kirsten Boie	1993
Pischmarie	Dagmar Chidolue	1990
Drachenflügel	Renate Welsh	1988
Ausgerechnet Pommes	Tilde Michels	1994

วรรณกรรมเด็กของไทย

ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	ปีที่พิมพ์ครั้งแรก
บ้านสีขาว	ศรี เกศมณี	2537
ความภูมิใจของดอย	โชติ ศรีสุวรรณ	2532
ดอกไม้บานที่เชิงภู	โชติ ศรีสุวรรณ	2536
เกวียนเล่มสุดท้าย	อโศก ศรีสุวรรณ	2542
ไฟฝันกับคืนวันของผีเสื้อ	มาโนช นิสรา	2540
อ้อมอ้อมภูเฒ่า	กร ศิริวัฒโน	2539

โรงเรียนป่าล้อม	วงเดือน ทองเจียว	2530
โรงเรียนริมทุ่งกว้าง	โชติ ศรีสุวรรณ (พิมพ์ครั้งที่ 2)	2542
ลมหายใจวัยเยาว์	ยูร กมลเสรีรัตน์	2539
ตักเงินจากบ่อ	คำหมาน คนไค	2537
เพื่อนบ้านเพื่อนรัก	มานพ แก้วสนิท	2538
คนดีศรีสวรรค์	วิฑูรย์ ทองแท่ง	2539
เด็กหญิงจ้าง	คณาพร คชา	2541
โรงเรียนไม้ไผ่	วงเดือน ทองเจียว	2532
เมฆสีเงิน	กนกวลี พจนปกรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 5)	2540
ครอบครัวมีสุข	ศรีสุพรรณิการ์	2525
ไหมแม	ภาณุมาศ ภูมิถาวร (พิมพ์ครั้งที่ 3)	2547

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในค.ศ.1945 เยอรมนีเป็นฝ่ายปราชัยจึงต้องถูก 4 ชาติมหาอำนาจหรือฝ่ายพันธมิตรยึดครองและควบคุมดูแล ต่อมาถูกตัดแบ่งดินแดนเป็น 2 ประเทศ คือ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือเยอรมันตะวันตก*ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส** กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนีหรือเยอรมันตะวันออก***ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัสเซีย† นับแต่นั้นเป็นต้นมาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของทั้ง 2 ประเทศมีพัฒนาการที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นวรรณกรรมเด็กของทั้ง 2 ประเทศจึงมีพัฒนาการที่แตกต่างกันด้วย เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เน้นการศึกษาวรรณกรรมเด็กของอดีตเยอรมันตะวันตก ผู้วิจัยจึงไม่ขอกล่าวถึงส่วนของวรรณกรรมเด็กในบริบททางสังคม

---

* เยอรมันตะวันตก มี 11 รัฐ ได้แก่ บาเดน-เวือเทมแบร์ก (Baden-Württemberg) บาเยิร์น (Bayern) แบร์ลิน (Berlin) เมืองท่าเสรีเบรเมน (Freie Hansestadt) เมืองท่าเสรีฮัมบวร์ก (Freie und Hansestadt Hamburg) เฮสเซน (Hessen) นีเดอร์ซัคเซน (Niedersachsen) นอร์ทไรน์-เวสท์ฟาเลน (Nordrhein-Westfalen) ไรน์ลันด์-ฟัลซ์ (Rheinland-Pfalz) ซาร์ลันด์ (Saarland) และชะเลสวิก-โฮลชะไตน์ (Schleswig-Holstein)

** สหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศสควบคุมดูแลเยอรมันตะวันตกด้วยระบอบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย ระหว่างค.ศ.1949-1957 หลังจากนั้นเยอรมันตะวันตกจึงมีสิทธิ์ในการปกครองตนเอง (A. Hoffmann, *Tatsachen über Deutschland*, p. 18.)

*** เยอรมันตะวันออกมี 5 รัฐ ได้แก่ บรันเดนบวร์ก (Brandenburg) เมกเคลนบวร์ก-ฟอร์พอมเมิร์น (Mecklenburg-Vorpommern) ซัคเซน (Sachsen) ซัคเซน-อันฮัลท์ (Sachsen-Anhalt) และทือริงเงน (Thüringen)

† รัสเซียควบคุมดูแลเยอรมันตะวันออกด้วยระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมระหว่างค.ศ.1949-1952 หลังจากนั้นเยอรมันตะวันออกจึงมีสิทธิในการปกครองตนเอง (A. Hoffmann, *Tatsachen über Deutschland*, p. 18.)

และวัฒนธรรมของอดีตเยอรมันตะวันออกและการวิเคราะห์วรรณกรรมเด็กของอดีตเยอรมันตะวันออกไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1.7 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. สำรวจและรวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเยอรมันกับไทยเพื่อเข้าใจสังคมในวรรณกรรมเด็กชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะร่วมและลักษณะต่างของพัฒนาการของวรรณกรรมเด็กของทั้งสองชาติ และบทบาทของเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับไทย รวมทั้งปัญหาของเด็กในครอบครัว และโรงเรียน
4. สรุปผลการศึกษา
5. เสนอรายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.เพื่อให้เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมเด็กซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีสถานภาพทัดเทียมกับวรรณกรรมของผู้ใหญ่ในโลกตะวันตก

2.เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเด็กของเยอรมันกับไทยรวมถึงชาติอื่น ๆ ต่อไป

3.เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนักเขียนวรรณกรรมเด็กของไทยในการพัฒนาการสร้างสรรค์วรรณกรรมเด็กให้มีเนื้อหาที่หลากหลายและวิธีการเล่าเรื่องที่ซับซ้อน